

GLOBAL BARQAROR TURIZM BOZORINING O'SISHI UCHUN IMKONIYATLAR VA MUAMMOLAR.

Muxammadiyeva Dildora Farhodovna

TerDU 2-kurs magistri muhammadievadildora77@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada turizmning o'sish salohiyati va atrof-muhitni muhofaza qilish ehtiyojlari, atrof-muhitni muhofaza qilish, ekologik va madaniy zararni minimallashtirish, Barqaror turizm strategiyalari ayrim asosiy masalalarni hisobga olgan holda Strategiyani ishlab chiqish va shu kabi masalalar haqida so`z boradi.*

Kalit so`zlar: *turizm, iqtisodiyot, strategiya, muhofaza qilish, atrof-muhit, ekologiya, ehtiyoj.*

Barqaror turizm-bu to'liq turizm tajribasini, shu jumladan iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik muammolarni, shuningdek sayyohlarning tajribasini yaxshilashga va mezbon jamoalarning ehtiyojlarini qondirishga e'tiborni qamrab oladigan tushuncha. barqaror turizm atrof-muhitni muhofaza qilish, ijtimoiy tenglik va hayot sifati, madaniy xilma-xillik va hamma uchun ish va farovonlikni ta'minlaydigan dinamik, hayotiy iqtisodiyot bilan bog'liq muammolarni o'z ichiga olishi kerak.

Bu barqaror rivojlanishning umumiy kontsepsiyasining hosilasi bo'lib, u atrof-muhit va mahalliy madaniyatga kam ta'sir ko'rsatishga harakat qiladi, shu bilan birga daromad olish, ish bilan ta'minlash va mahalliy ekotizimlarni saqlashga yordam beradi. Bu ekologik va madaniy jihatdan sezgir. Barqaror rivojlanish kontsepsiyasi ekoturizm tashabbuslarini rivojlantirish uchun tashkiliy kontsepsiyani taqdim etadi.

U barqaror turizmni rivojlantirishga intilishni ijtimoiy, iqtisodiy va ekologik maqsadlarni muvozanatlashni o'z ichiga olgan deb bilishga intiladi. Uning maqsadi boshqarilmaydigan turizm natijasida yuzaga keladigan tahdidlarga qarshi turishdir. Barqaror turizm maqsadli hududlardagi turizmni mezbon hududlar va ularning yashash joylari va xalqlari, dam oluvchilar va turizm sohasi o'rtasidagi uchburchak munosabatlar sifatida ko'radi.

Turizm sanoati uchburchakda ustunlik qildi va shu nuqtai nazardan barqaror turizm uchburchakdagi uchta sherik o'rtasidagi ziddiyatlarni yarashtirishga va uzoq muddatda muvozanatni saqlashga qaratilgan. Bundan tashqari, u ekologik va madaniy zararni minimallashtirish, mehmonlarning qoniqishini optimallashtirish va mintaqa uchun uzoq muddatli iqtisodiy o'sishni maksimal darajada oshirishga qaratilgan. Bu turizmning o'sish salohiyati va atrof-muhitni muhofaza qilish ehtiyojlari o'rtasidagi muvozanatni olishning bir usuli.

Barqaror turizm an'anaviy turizmdan farq qiladi va shunga ko'ra strategiyalari ham farqlanadi. An'anaviy turizm rejalarida asosan turizm sanoatining o'sish talablari ustunlik qiladi. Ular marketing rejaları yoki kapital qo'yilma rejaları bo'lib, ikkalasi ham odatda trafikni, tashrif buyuruvchilar sonini, aylanmani va ish o'rinlarini yaratishni ko'paytirish uchun mo'ljallangan.

Bundan tashqari, ular jamiyat, madaniyat yoki korxonaga unchalik e'tibor bermagan holda milliy va jamoat resurslaridan foydalanishga intilishadi. Boshqa tomondan, barqaror turizm rejalari kengroq, yaxlit, mintaqaviy tahlilga asoslanadi. Rejalar ko'p joylarda takomillashtirilgan va amaliyotda sinab ko'rilgan tushunchalarga asoslanadi.

An'anaviy turizm tendentsiyalari manzarali diqqatga sazovor joylarning tanazzulga uchrashiga olib keldi, natijada bunday yo'nalishlarda turizm faoliyati to'g'risida ekologik xabardorlik oshdi. Yovvoyi tabiat turizmi va sarguzasht turizmining tobora ortib borayotgani jahon turizm bozorida barqarorlik kontsepsiyasini ham mustahkamladi.

Barqaror turizm rejalarning o'ziga xos belgilari mavjud.

- 1. Hududning ijtimoiy, iqtisodiy, ekologik va madaniy ehtiyojlarini tahlil qilish.
- 2. Hududning turizm aktivlari va kelajakdagi turizm rivojlanishidagi cheklovlar tahlili.
- 3. Eng yaxshi turizmdan qanday qilib ijtimoiy, iqtisodiy, ekologik va madaniy tiklanish vositasi sifatida foydalanish mumkinligi muhokamasi.

- 4. Reja tuzish jarayonida ham, davom etayotgan qarorlarni qabul qilishda ham mahalliy ishtirokning kuchli o'lchovi.

- 5. Mintaqaning har bir qismiga mos keladigan tashrif buyuruvchilarni tashish imkoniyatlarini va ishlanmalarning turi va ko'lamini diqqat bilan ko'rib chiqish. Bu ba'zi hududlarni intensiv foydalanish uchun ajratish, ba'zi hududlarni tabiatni muhofaza qilish asosida kamroq kirishni ta'minlash va o'sishning umumiy chegaralarini belgilash to'g'risidagi qarorlarni o'z ichiga olishi mumkin.

Barqaror turizm strategiyalari ayrim asosiy masalalarni hisobga olgan holda ishlab chiqilishi kerak. Strategiyani ishlab **chiqqan shaxs yoki jamoa nafaqat turizmni rivojlantirish, balki iqtisodiy**, ekologik va ijtimoiy tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.

Xorijiy davlatlar barqaror turizm bozorining qiyosiy ko'rinishi.

Quyidagi bo'limda ko'rib chiqilayotgan bozorga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan turli xil bozorlarning qiyosiy ko'rinishi keltirilgan. Masalan, tez ommalashayotgan ekoturizm bozori barqaror amaliyotning ajralmas qismini tashkil etadi. Boshqa tomondan, global mahalliy turizm bozori maqsadli bozorda yangi sub-toifa sifatida paydo bo'lishi kutilmoqda.

Barqaror Turizm Bozori:

Atributlar	Barqaror Turizm Bozori
CAGR (2024 uchun 2034)	23.8%
O'sish Omili	Yosh avlod o'rtasida barqarorlik to'g'risida xabardorlikni oshirish bozorni boshqarishi kutilmoqda.
Bozor Imkoniyatlari	Milliy va xalqaro standartlarni shakllantirish bozor nuqtai nazarini yaxshilashi kutilmoqda.
Bozor Muammolari	Tabiiy meros ob'ektlariga sayyohlar va mehmonlarning ko'p sonli oqimi ba'zan mahalliy aholi uchun salbiy tomonlarga ega.

Ekoturizm Bozori:

Atributlar	Ekoturizm Bozori
CAGR (2024 uchun 2034)	15%
O'sish Omili	Mahalliy hukumatlar tomonidan o'z yurisdiksiyasidagi mintaqalarda ekoturizm joylarini rivojlantirish uchun yuqori sarmoyalar.
Bozor Imkoniyatlari	Oddiy odamlar orasida xabardorlikni oshirish uzoq muddatda xulq-atvorni o'zgartirishi va ekoturizmni yanada ommalashtirishi kutilmoqda.
Bozor Muammolari	Mehmonxonalar, restoranlar va boshqa turar joylarni tashkil etishdagi muammolar bozor o'sishiga to'sqinlik qilishi kutilmoqda.

Mahalliy Turizm Bozori:

Atributlar	Mahalliy Turizm Bozori
CAGR (2024 uchun 2034)	4%
O'sish Omili	Globalashuv natijasida alohida va noyob tsivilizatsiyalar aralashib, ko'proq odamlarni kelib chiqish joyida boshdan kechirishga jalb qildi.
Bozor Imkoniyatlari	Mahalliy sayyohlik joylarida yashovchi odamlar orasida mobil qurilmalarning ko'payishi va raqamli savodxonlik.
Bozor Muammolari	Ko'pgina mahalliy madaniyatlar yo'q bo'lib ketish xavfi ostida, bu esa bunday mintaqalarda turizm faoliyatini cheklab qo'ydi.

AQSHda barqaror turizm xizmatlarini yetkazib beruvchilar uchun imkoniyat yuqori. Barqaror turizm xizmatlariga talab 2024-2034ga 8%dan ko'tarilishi kutilmoqda.

- Scenic joylarda katta soni Amerika keng gumbazida mavjud.
- Mamlakatdagi eng yaxshi turar joy va xavfsizlik vositalarini taqdim etish ham ko'proq mehmonlarni jalb qilishi kutilmoqda.

Ekologik xavotirlar Birlashgan Qirollik turizm bozorida barqaror bo'lishlikni keltirib chiqarmoqda. Barqaror turizm bozori sektori prognoz qilingan yillar davomida 5,5 foizga kengayishi kutilmoqda.

- Yevropa fuqarolari hayotining barcha jabhalarida barqaror amaliyotga ko'proq e'tibor Buyuk Britaniyada bozorni harakatga keltirmoqda.
- Tabiiy meros va bioxilma-xillikni saqlash, hayotiy ekologik jarayonlarni saqlash va resurslardan iloji boricha samarali foydalanish bo'yicha hukumat tashabbuslari mavjud.

Xitoy hozirgi barqaror turizm to'lqinidan foyda olishga intiladi.

Xitoy prognoz qilingan yillar davomida barqaror turizm amaliyotini qabul qilishda yiliga 24,9% o'sish sur'atlariga guvoh bo'ladi.

- Aholining ulkan bazasi mamlakatda barqaror turizm sohasini foydali bo'lishiga olib kelishi kutilmoqda.

- Mamlakatda tabiatga asoslangan turizm bozorining doimiy rivojlanishi ko'plab tegishli tarmoqlarning iqtisodiy o'sishi va kengayishiga ijobiy ta'sir ko'rsatdi.

Barqaror turizm sektori Germaniya iqtisodiyotiga ta'sir ko'rsatmoqda.

Germaniyaning barqaror turizm sanoati 2024 va 2034 orasida 4.8 % darajasida o'sishi prognoz qilinmoqda.

- Barqaror turizm bo'yicha hukumat tashabbuslari uning Germaniya iqtisodiyoti va jamiyatiga ijobiy ta'sirini tan olishdi.

- Germaniyadagi tarixiy va tabiiy meros ob'ektlari hozirda do'konlar tarmog'i va sayyohlik turar joylari tomonidan qabul qilinmoqda.

Barqaror turizm Hindistonda muhim amaliyotga aylanmoqda.

Barqaror turizm bozori xizmatlari prognoz qilingan yillar davomida Hindistonda 27,1% ga ko'tarilishi kutilmoqda.

- Hindiston Janubiy Osiyo mintaqasida turli xil madaniy va mintaqaviy amaliyotlar tufayli barqaror turizmga erishishga qaratilgan taniqli mamlakatdir.

- Arzon reyklar va byudjetga mos sayohatlar chet eldan ko'proq sayyohlarni jalb qilmoqda.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak turizm, yaxshini yoki yomonmi, shahar rivojlanishining turli jabhalariga va shu tariqa butun dunyo shaharlaridagi mahalliy aholi hayotiga ta'sir qiluvchi kuchli iqtisodiy kuchdir. Shu o'rinda "Overturizm" ta'siri ham yuzaga keladi. Overturizm - bu mamlakat yoki shaharga juda ko'p sayohatchilar kelgan vaziyat. "Overturizm" xavfi barcha yo'nalishlar oldida turgan haqiqiy muammodir, mashhur va taniqli shaharlarda ham bu muammodan chetda emas.

Mahalliy aholi tashrif buyuruvchilardan mamnun bo'lishi va tashrif buyuruvchilarning oqimi ularning hayotini buzmasligini, uy-joy narxini oshirmasligini va ularga yangi va istalmagan qiymat tizimlarini yuklamasligini bilishi kerak. So'nggi paytlarda sayyohlikning mashhur shahar yo'nalishlariga salbiy ta'siri ko'pincha ommaviy axborot vositalarining diqqat markazida bo'lib kelgan, Venetsiyadagi kruiz kemalari turizmga qarshi norozilik bildirgan mahalliy faollardan tortib Barselonaning yangi mehmonxonalar qurilishini vaqtincha taqiqlashigacha olib bordi.

Yuqorida keltirilgan muammolarga yoki barqaror turizmni rivojlantirishga sayyohning hissi juda katta. Turistlar ongli ravishda barqaror rivojlanishga yordam berishlarini biladilar.

Barqaror turizm uchun alternativ yechimi sifatida. Sayohatlarimizni rejalashtirganimizda, tiqilinchli sayyohlik joylaridagi yukni yengillashtiradigan alternativlarni tanlashimiz mumkin. Ya'ni mavsumdan tashqari sayohat. Misol uchun, yozda ko'plab shaharlar mehmonlar bilan haddan tashqari yuklanadi va nima uchun bu vaqtda borish kerak? Olomon ketganda tashrif buyurib, shaharga dam bersa ham bo'ladi. Agarda yozda borishdan boshqa iloji bo'lmasa,

shahar markazida qolishga hojat yo'q. Yaqinroq joyda qolib va har kuni diqqatga sazovor joylarga tashrif buyurish orqali ham ma'lum miqdorda bosimni kamaytirishga erishish mumkin.